Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Чистопольско-Высельская средняя общеобразовательная школа»
Чистопольского муниципального района РТ

«Рассмотрено» руководитель ШМО ______ И.М.Кузнецова Протокол № 1 от «27» 08 2020 г.	**«Согласовано»** зам. директора по УР МБОУ «Чистопольско-Высельская СОШ» ________ Н.Я.Щепеткова от «29» 08 2020г.	**«Утверждено»** директор МБОУ «Чистопольско-Высельская СОШ» ________ А.Ю. Чернышева Приказ № 152 от «31» 08 2020 г.

Рабочая программа
по родному (татарскому) языку
(5-9 классы)

Уровень: основное общее образование
Срок реализации: 2020 – 2025 гг.

Разработчик: учитель родного (татарского)
языка и литературы первой квалификационной
категории Вахитова З.А.

Пояснительная записка

Рабочая программа учебного предмета «Родной (татарский) язык» составлен на основе Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, утвержденного приказом Министерства образования и науки Российской Федерации 17.12.2010 № 1897 (с изменениями и дополнениями от 29 декабря 2014 г., 31 декабря 2015 г.); Примерной рабочей программы учебного предмета «Татарский язык» для общеобразовательных организаций с обучением на русском языке (одобрена решением федерального учебно-методического объединения по общему образованию (протокол от 16 мая 2017 г. № 2/17), авторы: Мотигуллина А. Р., Ханнанов Р. Г., Гизатуллина Э. Х., Мулласалихова Г. Г.; Основной образовательной программы основного общего образования МБОУ «Чистопольско-Высельская СОШ» на 2020-2025 г.г.; Положения о рабочей программе учебного предмета, курса в соответствии с ФГОС в МБОУ «Чистопольско-Высельская СОШ».

Основными целями изучения родного (татарского) языка в общеобразовательной организации являются:

– формирование коммуникативной компетенции в основных видах речевой деятельности (аудирование, говорение, чтение, письмо) в ограниченном круге типичных ситуаций и сфер общения, т.е. способности и готовности учащихся общаться на татарском языке с учетом речевых возможностей и потребностей в устной и письменной формах; формирование умений использовать изучаемый язык как инструмент межкультурного общения в современном поликультурном мире, необходимого для успешной социализации и самореализации;

– развитие личности школьника, его мыслительных, познавательных, речевых способностей, формирование универсальных учебных действий (УУД); ознакомление с доступными учащимся способами и приемами самостоятельного изучения языков и культур, в том числе с использованием новых информационных технологий;

– приобщение учащихся к культуре и национальным традициям татарского народа, создание необходимых условий для формирования таких личностных качеств, как доброжелательное отношение, уважение и толерантность к другим народам, компетентность в межкультурном диалоге.

Место учебного предмета в учебном плане

Предмет «Родной (татарский) язык» входит в предметную область «Родной язык и родная литература». Предмет «Родной (татарский) язык» изучается в 5-9 классах по 2 часа в неделю: 5 класс – 70 часов, 6 класс – 70 часов, 7 класс – 70 часов, 8 класс – 70 часов, 9 класс – 68 часов. Всего 348 часов.

Основное содержание обучения родному (татарскому) языку в общеобразовательной организации направлено на формирование коммуникативной, лингвистической и социокультурной компетенций учащихся на татарском языке.

Учебный процесс организуется с учетом как общедидактических принципов, так и основных принципов коммуникативной технологии: **принцип обучения общению через общение** (максимальное приближение учебного процесса к условиям естественного общения); **принцип личной индивидуализации** (организация учебного процесса с учетом личных потребностей, пожеланий и индивидуально-психологических особенностей учащихся); **принцип изучения языка на основе активной мыслительной деятельности** (обеспечение практического употребления изученных лексико-грамматических единиц в ситуациях общения с учетом коммуникативной задачи); **принцип функционального подхода к изучению языка (**определение лексико-грамматического материала с учетом коммуникативной цели, необходимости общения и частоты употребления в речи); **принцип учета особенностей родного языка учащихся.** Кроме этого, следует уделять особое внимание **принципу взаимосвязанного обучения видам речевой деятельности.**

Содержание учебного предмета отбирается с учетом интересов учащихся в соответствии с их возрастными особенностями, потребностей общения, психо-физиологических возможностей; служит развитию универсальных учебных действий и формированию личностных ценностей.

Планируемые результаты обучения

Освоение программы 5-9 классов предусматривает формирование у них следующих л**ичностных результатов**:

–уважительное отношение к родному (татарскому) языку как средству межличностного и межкультурного общения и желание изучить его на должном уровне;

–оценивание жизненных ситуаций, исходя из общечеловеческих норм;

–целостный, социально-ориентированный взгляд на мир в его органичном единстве и разнообразии народов, культур и религий;

–доброжелательное отношение, уважение и толерантность к другому народу, компетентность в межкультурном диалоге.

К **метапредметным результатам** обучения родному (татарскому) языку относятся:

–умение определять понятия, создавать обобщения, устанавливать аналогии, классифицировать, самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации, устанавливать причинно-следственные связи, строить логическое рассуждение, умозаключение (индуктивное, дедуктивное, по аналогии) и делать выводы;

–владение культурой активного использования словарей и других поисковых систем;

–умение организовать учебную деятельность, понимая порядок работы, и находить для этого эффективные приемы;

–умение оценивать качество работы, опираясь на определенные критерии;

–умение анализировать и понимать причины удач и неудач в учебе;

–умение работать индивидуально и в группе: находить общее решение и разрешать конфликты на основе согласования позиций и учета интересов;

–компетентность в области использования информационно-коммуникационных технологий.

Предметные результаты обучения родному (татарскому) языку по каждой изучаемой теме приводятся в тематическом планировании в графе **характеристика основных видов деятельности учащихся.**

По видам речевой деятельности предусматриваются следующие результаты:

в говорении

1) *диалогическая речь:* умение вести диалоги этикетного характера, диалог-расспрос, диалог-побуждение к действию, диалог-обмен мнениями, комбинированные диалоги.

Объём диалога: каждый участник диалога должен произнести 6-8 реплик (5–7 классы), 8-10 реплик (8–9 классы). Продолжительность диалога: 1–2 мин. (9 класс).

2) *Монологическая речь:* умение пользоваться основными коммуникативными типами речи: описанием, сообщением, рассказом (включающим эмоционально-оценочные суждения), рассуждением (характеристикой) с высказыванием своего мнения и краткой аргументацией с опорой и без опоры на прочитанный или услышанный текст, либо заданную коммуникативную ситуацию.

Объем монологического высказывания: 8-10 фраз (5–7 классы); 10-15 фраз (8–9 классы). Продолжительность монолога: 2 мин (9 класс).

в аудировании

дальнейшее развитие и совершенствование восприятия и понимания на слух аутентичных аудио и видеотекстов с разной глубиной проникновения в их содержание (с пониманием основного содержания, с выборочным и полным пониманием воспринимаемого на слух текста) в зависимости от коммуникативной задачи и функционального типа текста.

Аудирование с полным пониманием содержания осуществляется на несложных текстах, построенных на полностью знакомом учащимся языковом материале. Время звучания текстов для аудирования – до 1 мин.

Аудирование с выборочным пониманием нужной или интересующей информации предполагает умение выделить значимую информацию в одном или нескольких аутентичных коротких текстах прагматического характера, опуская избыточную информацию. Время звучания текстов для аудирования: до 1,5 мин.

в чтении

умение:

– читать и понимать несложные тексты в языковом плане с различной глубиной и точностью проникновения в их содержание (в зависимости от вида чтения): с пониманием основного содержания (ознакомительное чтение); с полным пониманием содержания (изучающее чтение); с выборочным пониманием нужной или интересующей информации (просмотровое/поисковое чтение);

– формулировать простые выводы на основе информации, которая содержится в тексте;

– прогнозировать содержание книги по ее названию и оформлению, содержанию сообщения, по внешним признакам (основной странице и т.д.).

в письме

умение:

– писать короткие поздравления с днем рождения и другими праздниками, выражать пожелания (объёмом 18-20 слов, включая адрес);

– заполнять формуляры, бланки (указывать имя, фамилию, пол, гражданство, адрес);

– писать личное письмо с опорой и без опоры на образец (расспрашивать адресата о его жизни, делах, сообщать то же самое о себе, выражать благодарность, давать совет, просить о чём-либо).

– составлять короткие рассказы;

– описывать картины;

– составлять план, тезисы письменного сообщения, кратко излагать результаты проектной деятельности.

Основное содержание учебного предмета
5-9 классы

Содержание учебного предмета отбирается с учетом интересов учащихся в соответствии с их возрастными особенностями, потребностей общения, психо-физиологических возможностей; служит развитию универсальных учебных действий и формированию личностных ценностей. Оно состоит из следующих тем:

1. **Школьная жизнь.** Учёба. Правила успешной учёбы. Учебные принадлежности. Мир книг. В библиотеке. Интернет. Проблема самообразования.
2. **Я – помощник в домашних делах.** Домашние дела. Помощь старшим, родителям. Покупки в магазине. Участие в домашних делах. Оценивание человеческих поступков. Похвала за добрые дела.
3. **Мои друзья, мои ровесники.** Мой самый близкий друг. Отдых с друзьями. Настоящая дружба. Правила общения и дружбы с ровесниками. Участие подростков в полезном труде.
4. **Отдых.** Свободное время. Любимые занятия. Различные способы виртуального общения. Места отдыха (кино, театр, парк, кафе и т.д.) Путешествия.
5. **Старшие и мы.** Взаимоотношения старших и младших в семье. Умение просить разрешение. Уважительное отношение к старшим.

6. Праздники. Поздравление с праздником. В гостях. Любимые блюда. Правила поведения за столом. День рождения. Национальные праздники. Национальные блюда.

7. Спорт и здоровье. Правила здорового образа жизни. Зимние и летние виды спорта. Любимый вид спорта. Спорт и отдых. Современные спортивные сооружения. Знаменитые татарские спортсмены. Международный спорт.

8. Природа и мы. Природа Татарстана. Времена года. Охрана природы. Экологические проблемы. Человек и окружающая среда. Наши четвероногие и пернатые друзья.

9. Республика Татарстан. Географическое положение, население, климат Татарстана. Животный и растительный мир Татарстана. Жизнь в городе и в селе. Транспорт. Достижения Республики Татарстан. Народы, проживающие в Татарстане. Казань – столица Татарстана. Культура и искусство татарского народа. Татарстан в годы Великой Отечественной войны.

10. Выбор профессии. Проблема выбора профессии. Новые профессии. Потребность в профессиях на рынке труда. Учебные заведения.

Лингвистические знания и навыки

Лексическая сторона речи

Активные лексические единицы в пределах тем общения, предусмотренных программой (до 1000 слов). Простые устойчивые выражения. Общая лексика для татарского и русского языков. Заимствованные слова. Синонимы. Антонимы. Омонимы. Способы словообразования: производные, парные, сложные и составные слова. Наиболее продуктивные словообразовательные аффиксы. Многозначные слова. Образцы татарского речевого этикета – клише (обращение, выражение просьбы, предложение, отказ от предложения, извинение, выражение желания, согласие, несогласие, выражение удивления, выражение недовольства, выражение благодарности и уважения).

Грамматическая сторона речи

Активные разряды самостоятельных частей речи.

Имя существительное.

Нарицательные и собственные имена существительные. Изменение существительных по падежам и принадлежности. Порядок присоединения аффиксов к существительным.

Имя прилагательное. Основная, сравнительная, превосходная степени прилагательных. Производные прилагательные.

Числительное. Количественные и порядковые числительные (до 1000).

Наречие. Разряды наречий: наречия образа действия (*тиз, акрын, җәяү*), меры и степени (*күп, аз, бераз*), сравнения-уподобления (*татарча, русча, зурларча*), времени (*иртәгә, бүген, җәен, кичен*), места (*анда, еракта, уңга, сулга*).

Местоимение. Личные, вопросительные, указательные (*бу, әнә, теге, менә*), определительные *(барлык, бөтен, үз, һәр),* неопределенные *(әллә кем, әллә нинди,ниндидер)*, отрицательные *(беркем, бернәрсә, һичкем)* местоимения.

Глагол. Изъявительное наклонение. Настоящее, прошедшее определенное, прошедшее неопределенное, будущее определенное, будущее неопределенное время глагола. Спряжение глагола в утвердительной и отрицательной формах.

Повелительное наклонение. Формы 2 и 3 лица ед. и мн.числа глагола повелительного наклонения. Особенности ударения в глаголах повелительного наклонения.

Желательное наклонение. Формы 1 лица ед. и мн. числа глаголов желательного наклонения.

Условное наклонение. Спряжение глаголов условного наклонения в утвердительной и отрицательной формах.

Аналитические глаголы, выражающие начало, продолжение, завершение действия *(укый башлады, укып тора, укып бетерде)*; аналитические формы, выражающие желание *(барасым килә)*, возможность/невозможность *(бара алам, бара алмыйм)*.

Имя действия.

Инфинитив с модальными словами *(кирәк (түгел), тиеш (түгел), ярый (ярамый))*.

Причастие. Формы причастий настоящего, прошедшего времени:*-учы/-үче; -а/-ә,-ый/-и торган; -ган/-гән,-кан/-кән.*

Деепричастие. Формы деепричастий на *-ып/-еп/-п; -гач/-гәч, -кач/-кәч; -ганчы/-гәнче, -канчы/-кәнче*.

Служебные части речи.

Послелоги: *белән, турында, өчен, кебек кадәр, соң, аша.* Употребление послелогов с существительными и местоимениями.

Послеложные слова: *алдында, артында, астында, өстендә, эчендә, янында*. Функции послелогов и послеложных слов в предложении.

Союзы. Собирательные союзы: *һәм, да – дә, та – тә*; противительные союзы: *ләкин, тик, әмма, ә*; подчинительные союзы: *чөнки, әгәр.*

Частицы: (*-мы/-ме, бик, түгел, тагын, әле, -чы/-че, гына/генә, кына/кенә)*, их правописание.

Синтаксис. Типы предложений по цели высказывания: повествовательное, вопросительное, побудительное предложения. Порядок слов в татарском предложении. Утвердительные и отрицательные предложения. Простое предложение с простым глагольным сказуемым (*Мин татарча беләм),* с именным сказуемым (*Безнең гаиләбез тату)* и составным глагольным сказуемым (*Мин укырга яратам).* Простое распространенное предложение. Предложение с однородными членами. Предложения с сочинительными и подчинительными союзами.

Сложноподчиненные предложения времени, образованные с помощью парных относительных слов: *кайчан-шунда (шул вакытта, шул чагында)*; синтетический тип придаточного времени, образованного с помощью форм деепричастия с аффиксами:*-гач/-гәч, -ганчы/-гәнче*; аналитический тип придаточного места, образованного с помощью парных относительных слов *кайда-шунда, кая-шунда, кайдан-шуннан*; аналитический тип придаточного цели, образованного с помощью одинарного относительного слова *шуның өчен*; синтетический тип придаточного причины, образованного с помощью послелога *өчен*; аналитический тип придаточного причины, образованного с помощью одинарных относительных слов *шуңа күрә, шул сәбәпле*; синтетический тип придаточного условия, образованного с помощью глаголов условного наклонения с аффиксом *-са/-сә;* синтетический тип придаточного уступки, образованного с помощью глаголов уступительной модальности.

ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ С ОПРЕДЕЛЕНИЕМ ОСНОВНЫХ ВИДОВ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

5-9 классы

Содержание курса	Характеристика основных видов деятельности учащихся (коммуникативные умения)
Школьная жизнь. Учеба, оценки, расписание уроков, подготовка домашнего задания, участие на уроках. Учебные принадлежности, содержание их в порядке. Секреты хорошей успеваемости. Мир книг. В библиотеке. Самообразование. Проблемы дальнейшего получения образования.	**Вести диалог – обмен мнениями о** подготовке к новому учебному году, о школьной жизни в новом учебном году. **Умение сообщать** о расписании уроков, об отметках по предмету, **рассказывать** о домашних заданиях, о необходимых качествах для хорошей учёбы, о самообразовании через Интернет, о получении образования. **Высказывать своё отношение** о содержании прочитанной книги, ее авторе. **Составлять диалог-побуждение** о посещении библиотеки, книжного магазина; **советовать** прочитать интересную книгу. **Спрашивать** необходимую информацию у библиотекаря.

	Высказывать своё отношение к выбранному пути в жизни.
Я – помощник в домашних делах. Домашние дела. Распределение домашних дел; советы по домашним делам; благодарность за труд и похвала. Покупки в магазине продуктов, одежды. Оценивание качества человека по участию в домашних делах.	**Вести диалог-расспрос** о домашних делах. **Оценивать** качества человека по его участию в домашних делах. **Вести диалог** про покупки в магазине продуктов, одежды.
Мои друзья, мои ровесники. Мой самый близкий друг. Черты характера друга. Отдых с друзьями. Умение дорожить дружбой. Настоящая дружба. Внешние и внутренние качества ровесников. Правила общения и дружбы с ровесниками. Присутствие в подростковых отношениях обмана. Участие подростков в полезном труде.	**Рассказывать** о своем друге, описывать черты характера друга. **Вести диалог** об отдыхе, об увлечениях. **Аргументировать свои суждения** о настоящей дружбе. **Вести диалог** об одежде, о внешних и внутренних качествах ровесников. **Аргументировать свои суждения** об участии подростков в полезном труде, о вкладе в бюджет семьи. **Приглашать** друзей участвовать в совместной деятельности и праздниках, на день рождения.
Отдых. Свободное время: умение проводить его с пользой или привязанность к компьютеру. Различные способы виртуального общения. Выходные дни. Места отдыха (кино,театр, парк, кафе и т.д.) Просмотр фильмов, их герои. Интерес к музыке и изобразительному искусству, театру и кино. Путешествия.	**Вести диалог – обмен мнениями** о свободном времени, о провождении его с пользой или без пользы, о любимых занятиях и путешествиях. **Рассуждать** о гаджетомании, о привязанности к компьютеру, об использовании сотовых телефонов, о различных способах виртуального общения. **Вести диалог – обмен мнениями** о выходных днях, о местах отдыха (кино, театр, парк, кафе). **Рассказывать** о любимых фильмах, об их героях, о любимой музыке.
Старшие и мы. Взаимоотношения старших и младших в семье. Уважительное отношение к старшим.	**Вести диалог-рассуждение** о взаимоотношениях старших и младших в семье. **Аргументировать свои суждения** о необходимости уважительного отношения к старшим. **Вести диалог-расспрос** о помощи старшим в семье.
Праздники. Национальные праздники. День рождения. В гостях. Любимые блюда. Правила поведения за столом.	**Рассказывать о** национальных праздниках, о днях рождения; **поздравлять** с праздником; **приглашать** гостей. **Вести диалог – обмен мнениями о** приготовлении праздничного стола, о любимых блюдах, о правилах поведения за столом.
Спорт и здоровье. Здоровый образ жизни. Зимние и летние виды спорта. Спортивные праздники в школе. Занятие спортом. Вредные привычки. У врача.	**Рассуждать** о правилах здорового образа жизни. **Сообщать о** зимних и летних видах спорта, о занятих спортом, спортивных праздниках в школе. **Вести диалог–обмен мнениями о** посещении спортивных кружков. **Аргументировать суждения о** негативном влиянии на здоровье

	вредных привычек. **Вести диалог** на приёме у врача.
Природа и мы. Природа Татарстана. Времена года. Проблемы экологии. Охрана природы. Наши четвероногие и пернатые друзья.	**Описывать** природу родного края, времена года. **Вести диалог – обмен мнениями о** пользе природы. **Рассуждать** об экологии, об охране природы, о влиянии человека на окружающую среду. **Давать советы** об охране природы. **Вести диалог** о четвероногих и пернатых друзьях.
Республика Татарстан. Географическое положение, климат, природа Татарстана. Народы, проживающие в Татарстане. Казань – столица Татарстана. Достопримечательности столицы, музеи, театры, места отдыха. Культура и искусство татарского народа. Татарстан в годы Великой Отечественной войны.	**Сообщать** о государственных символах Татарстана, о географическом положении, климате и природе Татарстана. **Рассказывать о** народах, проживающих в Татарстане; о Казани – столице Татарстана. **Сообщать, спрашивать** о достопримечательностях столицы, музеях, театрах, местах отдыха. **Вести диалоги о** видных представителях культуры и искусства татарского народа. **Рассказывать** о вкладе Татарстана в Великую Победу, о земляках-героях Советского Союза, о подвиге Мусы Джалиля и джалиловцах. **Рассуждать** о помощи ветеранам войны.
Выбор профессии. Проблема выбора профессии. Новые профессии. Потребность в профессиях на рынке труда. Пофессиональные учебные заведения.	**Рассуждать** о проблемах выбора профессии. **Аргументировать свои суждения о** необходимости правильного выбора будущей профессии. **Вести диалог-расспрос** о профессиях.

Аңлатма язуы

Укыту программасы түбәндәге документларга таянып эшкәртелде:

1. Примерная рабочая программа учебного предмета «Татарский язык» для общеобразовательных организаций с обучением на русском языке (одобрена решением федерального учебно- методического объединения по общему образованию (протокол от 16 мая 2017 г. № 2/17),
2. Төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандартына үзгәрешләр кертү турында (Россия мәгариф һәм фән министрлыгында 2015 нче елның 31 нче декабрь боерыгы 1577 нче номер белән расланган) 17нче декабрь 2010 нчы ел, № 1897.
3. Төп гомуми белем бирү МБГБУ "Чистай Выселкасы гомуми урта белем бирү мәктәбе" ндә 2020-2025 нче елларга уку фәненең эш программасы Федераль дәүләт белем бирү стандарты ФДБС нигезендә.
4. МБГБУ "Чистай Выселкасы гомуми урта белем бирү мәктәбе" нең уку фәннәре буенча эш программасы төзү нигезләмәсе .

Татар теленнән белем бирү өйрәтүнең төп максаты һәм бурычлары

Телне аралашу чарасы буларак үзләштерү өчен, укучыларга гаилә-көнкүрешкә, уку хезмәтенә бәйле сөйләм ситуацияләре кысаларында белем бирү һәм күнекмәләрен үстерү.

Бурычлары:

- Укучыларда татар сөйләмен тыңлап аңлау күнекмәләрен булдыру.
- Диалогик һәм монологик сөйләм күнекмәләрен үстерү.
- Дөрес язу һәм язма сөйләм күнекмәләрен булдыру.
- Төрле жанрдагы татар текстларын аңлап укуга өйрәтү.
- Туган телнең фонетик, орфоэпик, лексик, грамматик нигезләрен һәм үзенчәлеклетел күренешләрен гамәли үзләштерү.
- Туган тел дәресләрендә, белем бирү белән бергә, **тәрбияви бурычны** да үтәү мөһим.
- Аңа ирешү өчен, татар сөйләм этикеты үрнәкләрен кулланып, әңгәмә корырга, фикер йөртергә, хәбәр итәргә күнектерү.
- Татар дөньясына караган милли традицияләр, ризыклар, бәйрәмнәр, уеннар, халык авыз иҗаты үрнәкләре белән таныштыру һәм татар әдәбияты, сәнгате, мәдәнияте турында мәгълүмат җиткерү .
- Үз милләтеңә, телеңә хөрмәт белән карау, шулай ук татар теле аша башка милләт вәкилләренә, аларның рухи мирасына мәхәббәт хисе тәрбияләү.
- Укучыларда гражданлык һәм патриотизм хисләре тәрбияләү, телгә карата төп аралашу һәм белем туплау чарасы, мәдәни күренеш буларак, аңлы мөнәсәбәт булдыру.
- Туган (татар) әдәби телен төрле өлкәләрдә һәм ситуацияләрдә куллану өчен, сөйләм-фикерләү эшчәнлеген, аралашуга караган осталык һәм күнекмәләрне камилләштерү, укучыларның сүзлек байлыгын һәм грамматик белемнәрен баету.
- Туган тел, аның төзелеше, тормышның төрле өлкәләрендә һәм ситуацияләрдә кулланылышы, телнең төп нормалары, сөйләм әдәбе турында мәгълүмат алу.
- Тел фактларын тану, анализлау, классификацияләү, тел нормалары ягыннан аларны бәяләү күнекмәләре булдыру; текст белән эшләү, мәгълүмат эзләү, тиешле белешмәне таба белү һәм аны үзгәртү.
- Телне өйрәнүгә карата башлангыч сыйныфларда нигез салынган кызыксынуны көчәйтү, үз милләтеңә, телеңә һәм мәдәниятеңә хөрмәт белән карау, шулай ук татар теле аша башка милләт вәкилләренә, аларның рухи мирасына мәхәббәт хисе тәрбияләү.

- Сөйләм эшчәнлеге төрләре буенча ныклы күнекмәләр булдыру. Туган телдә матур һәм дөрес аралашырга өйрәтү.

- Телдән һәм язма сөйләм осталыгы һәм күнекмәләрен камилләштерү. Көндәлек тормышта татар теле мөмкинлекләреннән тулысынча файдалана белергә өйрәтү.

- Туган тел ярдәмендә өзлексез белем һәм тәҗрибә туплау.

- Туган телне башка фәннәр буенча белем алу чарасы буларак кулланырга өйрәтү күнекмәләре булдыру.

- Укучыларны даими рәвештә татар милли мәдәнияте мирасына тарту.

- Укучыларның логик фикерләү дәрәҗәсен үстерү. Аралашканда, фикерләрне ачык, аңлаешлы, эзлекле, стилистик яктан дөрес һәм төгәл итеп белдерү. Укучыларда ана телендә дөрес, матур итеп сөйләү һәм язу күнекмәләре тәрбияләү.

- Дәреслек, өстәмә һәм белешмә әдәбият белән эш итү, уку, язу күнекмәләрен камилләштерү.

Укыту фәненең уку планында тоткан урыны

Туган тел 5-9 сыйныфларда атнага 2 сәгать өйрәнелә. 5 сыйныф - 70 сәгать, 6 сыйныф – 70 сәгать, 7 сыйныф - 70 сәгать, 8 сыйныф - 70 сәгать, 9 сыйныф - 68 сәгать.

Уку предметы эчтәлегенең рухи кыйммәтләре

Туган тел курсын өйрәнү нәтиҗәсендә укучылар телнең аралашуның төп чарасы һәм милли культураның төп күренеше икәненә төшенә; укучыларда туган телгә карата позитив эмоциональ кыйммәтләр формалаша; туган тел укучылар өчен уку процессының нигезе, фикерләү, күзаллау,интелектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүдә зур таяныч булып тора. Туган телне өйрәнү барышында укучылар үзләренең иҗади сәләтләрен язма һәм сөйләм теле аша тормышка ашыра, телне мөһим мәгълүматны эзләү һәм табу өчен куллана. Укучылар ел дәвамында хатасыз язуның культуралылык билгесе икәнен аңлый, орфография кагыйдәләрен куллана, күчереп язуны, сүзләрдән җөмләләр, җөмләләрдән кечкенә хикәяләр төзи белү күнекмәләрен камилләштерә.

Татарстан Республикасында яшәүче һәр милләт кешесенә, үз халкы тарихыннан тыш, шушы төбәктә төп халык булып саналган татар халкы мәдәниятен, гореф-гадәтләрен, тарихи үткәнен, бүгенгесен, киләчәген белү зарур. Татар халкы белән кулга-кул тотынып яшәргә әзерләнүче һәр кеше бу халыкның бәйрәмнәрен, традицияләрен аңларга, хөрмәт итәргә, әдәбият-сәнгать вәкилләренең иҗади казанышлары белән үзенең рухи үсешен баета алу мөмкинлегеннән файдаланырга тиеш. Программа эчтәлеге телгә өйрәтү процессын бала өчен «башка дөнья га тәрәзә ачу» (И.Л.Бим) булырлык һәм шуның аркылы аның үз яшәешен дә тулырак аңлавына ярдәм итәрлек итеп сайланды. Татар исемнәрен, Татарстанның табигатен, җирлеген, топонимикасын дөрес әйтә белергә өйрәтү, аларның семантикасы белән кызыксындыру, балалар фольклоры, татар халык авыз иҗаты, әдәбият-сәнгать вәкилләре белән беренчел таныштыру башлангыч этапта танып белү максатының төп эчтәлеген тәшкил итә.

Укыту предметының планлаштырылган нәтиҗәләре

5 нче сыйныф.

Укытуның шәхескә кагылышлы нәтиҗәләре:

– туган җир, Ватан төшенчәләре, үз культураң аша дөнья культурасына карата ихтирам тәрбияләү, аны өйрәнү теләге формалаштыру;

– үзлегеңнең белемеңне арттыру һәм үз-үзеңне тәрбияләү нигезендә, үз эшчәнлегеңне оештыра алу осталыгын формалаштыру;

– әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;

– әдәби әсәрләрдәге төрле тормыш ситуацияләренә һәм геройларның гамәлләренә гомумкешелек нормаларыннан чыгып бәя бирә белү.

Укытуның **метапредмет нәтиҗәләре**

Танып белү нәтиҗәләре:

– фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен табу, индуктив, дедуктив фикерли белү;

– иҗади һәм эзләнү характерындагы проблеманы билгеләү, аларны чишү өчен алгоритм төзи белү;

– объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгели белү;

– төп мәгълүматны аеру, укылган яки тыңланган мәгълүматның эчтәлегенә бәя бирә белү.

Регулятив нәтиҗәләр:

– уку хезмәтендә үзеңә максат куя, бурычларны билгели белү, ихтыяр көче, максатчанлык, активлык кебек сәләтләр формалашу;

– эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра, нәтиҗәле эш алымнарын таба белү;

– билгеләгән критерийларга таянып, эш сыйфатына бәя бирә белү;

– укудагы уңышларның, уңышсызлыкларның сәбәбен аңлый, анализлый белү.

Коммуникатив нәтиҗәләр:

– әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый, аңа туры килерлек җавап бирә белү;

– әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзи белү;

– аралашучанлык, хисләлек, эмпатия хисләре формалашу;

– парларда һәм күмәк эшли белү.

Укытуның **предмет нәтиҗәләре:**

4 эшчәнлек төре һәр дәрестә оештырыла.

диалогик сөйләм:

– парлап яки күмәк сөйләшү барышында, үз фикереңне аңлата, раслый, дәлилли белү; ситуация аңлашылмаганда, сорау биреп ачыклый белү;

– риза булмау, үтенечне кире кага белү;

– бергә эшләргә тәкъдим итә белү.

монологик сөйләм:

– укыганның, ишеткәннең төп эчтәлеген җиткерә белү, үз мөнәсәбәтеңне белдерү;

– сораулар ярдәмендә, план буенча яисә мөстәкыйль рәвештә өйрәнгән текстны үз сүзләрең белән сөйли белү;

– текстны дәвам итеп, үзгәртеп сөйли белү;

– төрле вакыйгалар, яңалыклар турында хәбәр итә белү;

– персонажларны тасвирлый белү.

тыңлап аңлау:

– сүзләрне, җөмләләрне тулысынча яки өлешчә тыңлап аңлау;
– сыйныфташларыңның сөйләмен тыңлап аңлый һәм аларга үз фикереңне аңлата, алар белән әңгәмә кора, әңгәмәдә катнаша белү;
– тәкъдим ителгән текстны тыңлап, эчтәлеге буенча сорау җөмләләр төзи, сорауларга җавап бирә белү.

уку:

– татар теленең әйтелеш нормаларын саклап, сәнгатьле һәм аңлап укый белү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү;
– текст укыганда, кирәкле мәгълүматны аерып алу, системага салу, чагыштыру, анализлау, гомумиләштерү, интерпретацияләү һәм үзгәртү кебек эшчәнлекләрне үзләштерү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү.

язу:

– өйрәнелгән темалар буенча актив кулланылышта булган сүзләрне дөрес яза белү;
– конкрет бер тема буенча хикәя төзеп яза белү;
– прагматик текстлар (рецептлар, белдерүләр, афиша һ.б.), эпистоляр жанр текстларын (шәхси һәм рәсми хатлар, котлаулар һ.б.) төзеп яза белү.

6 нчы сыйныф.

Укытуның шәхескә кагылышлы нәтиҗәләре:

– укучыларда күпмилләтле җирлектә яшәүче халыкларга карата ихтирамлык, гражданлык бердәйлеге хисләре формалаштыру;
– туган җир, Ватан төшенчәләре, үз культураң аша дөнья культурасына карата ихтирам тәрбияләү, аны өйрәнү теләге формалаштыру;
– үзлегеңнең белемеңне арттыру һәм үз-үзеңне тәрбияләү нигезендә, үз эшчәнлегеңне оештыра алу осталыгын формалаштыру;
– әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;
– әдәби әсәрләрдәге төрле тормыш ситуацияләренә һәм геройларның гамәлләренә гомумкешелек нормаларыннан чыгып бәя бирә белү.

Укытуның **метапредмет нәтиҗәләре**

Танып белү нәтиҗәләре:

– фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен табу, индуктив, дедуктив фикерли белү;
– иҗади һәм эзләнү характерындагы проблеманы билгеләү, аларны чишү өчен алгоритм төзи белү;
– объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгели белү;
– төп мәгълүматны аеру, укылган яки тыңланган мәгълүматның эчтәлегенә бәя бирә белү;
– тиешле мәгълүматны табу өчен, энциклопедия, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллана белү.

Регулятив нәтиҗәләр:

– уку хезмәтендә үзеңә максат куя, бурычларны билгели белү, ихтыяр көче, максатчанлык, активлык кебек сәләтләр формалашу;
– эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра, нәтиҗәле эш алымнарын таба белү;
– билгеләгән критерийларга таянып, эш сыйфатына бәя бирә белү;
– укудагы уңышларның, уңышсызлыкларның сәбәбен аңлый, анализлый белү.

Коммуникатив нәтиҗәләр:

– әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый, аңа туры килерлек җавап бирә белү;

– әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзи белү;
– аралашучанлык, хисслелек, эмпатия хисләре формалашу;
– парларда һәм күмәк эшли белү.

Укытуның **предмет нәтиҗәләре**

4 эшчәнлек төре һәр дәрестә оештырыла.

диалогик сөйләм:

–стандарт ситуацияләрдә сөйләмне башлый, дәвам итә, тәгәлли белү;
– парлап яки күмәк сөйләшү барышында, үз фикереңне аңлата, раслый, дәлилли белү; ситуация аңлашылмаганда, сорау биреп ачыклый белү;
– риза булмау, үтенечне кире кага белү;
– бергә эшләргә тәкъдим итә белү.

монологик сөйләм:

– укыганның, ишеткәннең төп эчтәлеген җиткерә белү, үз мөнәсәбәтеңне белдерү;
– сораулар ярдәмендә, план буенча яисә мөстәкыйль рәвештә өйрәнгән текстны үз сүзләрең белән сөйли белү;
– текстны дәвам итеп, үзгәртеп сөйли белү;
– төрле вакыйгалар, яңалыклар турында хәбәр итә белү;
– персонажларны тасвирлый белү.

тыңлап аңлау:

– сүзләрне, җөмләләрне тулысынча яки өлешчә тыңлап аңлау;
– тәкъдим ителгән текстны тыңлап, эчтәлеге буенча сорау җөмләләр төзи, сорауларга җавап бирә белү;
– зур булмаган аутентив яки адаптацияләнгән әдәби әсәрләрдән өзекләрне, мәгълүмати характердагы текстларны, вакытлы матбугат язмаларын аңлап, эчтәлеге буенча фикереңне әйтә белү.

уку:

– татар теленең әйтелеш нормаларын саклап, сәнгатьле һәм аңлап укый белү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү;
– күрмә-символик мәгълүматлы, иллюстрацияле, таблицалы текстлар белән эшләү күнекмәләренә ия булу;
– текст укыганда, кирәкле мәгълүматны аерып алу, системага салу, чагыштыру, анализлау, гомумиләштерү, интерпретацияләү һәм үзгәртү кебек эшчәнлекләрне үзләштерү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү.

язу:

– өйрәнелгән темалар буенча актив кулланылышта булган сүзләрне дөрес яза белү;
– конкрет бер тема буенча хикәя төзеп яза белү;
– прагматик текстлар (рецептлар, белдерүләр, афиша һ.б.), эпистоляр жанр текстларын (шәхси һәм рәсми хатлар, котлаулар һ.б.) төзеп яза белү;
– үзеңне борчыган проблемага карата фикерләреңне язмача җиткерә белү;
– тәкъдим ителгән текстның эчтәлегенә нигезләнеп, аны үзгәртеп яки дәвам итеп яза белү.

7 нче сыйныф.

Укытуның шәхескә кагылышлы нәтиҗәләре:

– укучыларда күпмилләтле җирлектә яшәүче халыкларга карата ихтирамлык, гражданлык бердәйлеге хисләре формалаштыру;

– туган җир, Ватан төшенчәләре, үз культураң аша дөнья культурасына карата ихтирам тәрбияләү, аны өйрәнү теләге формалаштыру;

– үзлегеңнең белемеңне арттыру һәм үз-үзеңне тәрбияләү нигезендә, үз эшчәнлегеңне оештыра алу осталыгын формалаштыру;

– әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;

– әдәби әсәрләрдәге төрле тормыш ситуацияләренә һәм геройларның гамәлләренә гомумкешелек нормаларыннан чыгып бәя бирә белү.

Укытуның **метапредмет нәтиҗәләре**

Танып белү нәтиҗәләре:

– фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен табу, индуктив, дедуктив фикерли белү;

– иҗади һәм эзләнү характерындагы проблеманы билгеләү, аларны чишү өчен алгоритм төзи белү;

– объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгели белү;

– төп мәгълүматны аеру, укылган яки тыңланган мәгълүматның эчтәлегенә бәя бирә белү;

– тиешле мәгълүматны табу өчен, энциклопедия, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллана белү.

Регулятив нәтиҗәләр:

– уку хезмәтендә үзеңә максат куя, бурычларны билгели белү, ихтыяр көче, максатчанлык, активлык кебек сәләтләр формалашу;

– эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра, нәтиҗәле эш алымнарын таба белү;

– билгеләгән критерийларга таянып, эш сыйфатына бәя бирә белү;

– укудагы уңышларның, уңышсызлыкларның сәбәбен аңлый, анализлый белү.

Коммуникатив нәтиҗәләр:

– әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый, аңа туры килерлек җавап бирә белү;

– әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзи белү;

– аралашучанлык, хисслелек, эмпатия хисләре формалашу;

– парларда һәм күмәк эшли белү.

Укытуның **предмет нәтиҗәләре**

4 эшчәнлек төре һәр дәрестә оештырыла.

диалогик сөйләм:

–стандарт ситуацияләрдә сөйләмне башлый, дәвам итә, төгәлли белү;

– парлап яки күмәк сөйләшү барышында, үз фикереңне аңлата, раслый, дәлилли белү; ситуация аңлашылмаганда, сорау биреп ачыклый белү;

– риза булмау, үтенечне кире кага белү;

– бергә эшләргә тәкъдим итә белү.

монологик сөйләм:

– укыганның, ишеткәннең төп эчтәлеген җиткерә белү, үз мөнәсәбәтеңне белдерү;

– сораулар ярдәмендә, план буенча яисә мөстәкыйль рәвештә өйрәнгән текстны үз сүзләрең белән сөйли белү;

– текстны дәвам итеп, үзгәртеп сөйли белү;

– программада тәкъдим ителгән темалар буенча тиешле эзлеклелектә сөйли белү;
– төрле вакыйгалар, яңалыклар турында хәбәр итә белү;
– персонажларны тасвирлый белү.

тыңлап аңлау:

– сүзләрне, җөмләләрне тулысынча яки өлешчә тыңлап аңлау;
– сыйныфташларыңның сөйләмен тыңлап аңлый һәм аларга үз фикереңне аңлата, алар белән әңгәмә кора, әңгәмәдә катнаша белү;
– тәкъдим ителгән текстны тыңлап, эчтәлеге буенча сорау җөмләләр төзи, сорауларга җавап бирә белү;
– зур булмаган аутентив яки адаптацияләнгән әдәби әсәрләрдән өзекләрне, мәгълүмати характердагы текстларны, вакытлы матбугат язмаларын аңлап, эчтәлеге буенча фикереңне әйтә белү.

уку:

– татар теленең әйтелеш нормаларын саклап, сәнгатьле һәм аңлап укый белү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү;
– күрмә-символик мәгълүматлы, иллюстрацияле, таблицалы текстлар белән эшләү күнекмәләренә ия булу;
– текст укыганда, кирәкле мәгълүматны аерып алу, системага салу, чагыштыру, анализлау, гомумиләштерү, интерпретацияләү һәм үзгәртү кебек эшчәнлекләрне үзләштерү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү.

язу:

– өйрәнелгән темалар буенча актив кулланылышта булган сүзләрне дөрес яза белү;
– конкрет бер тема буенча хикәя төзеп яза белү;
– прагматик текстлар (рецептлар, белдерүләр, афиша һ.б.), эпистоляр жанр текстларын (шәхси һәм рәсми хатлар, котлаулар һ.б.) төзеп яза белү;
– үзеңне борчыган проблемага карата фикерләреңне язмача җиткерә белү;
– тәкъдим ителгән текстның эчтәлегенә нигезләнеп, аны үзгәртеп яки дәвам итеп яза белү.

8 нче сыйныф.

Укытуның шәхескә кагылышлы нәтиҗәләре:

– укучыларда күпмилләтле җирлектә яшәүче халыкларга карата ихтирамлык, гражданлык бердәйлеге хисләре формалаштыру;
– туган җир, Ватан төшенчәләре, үз культураң аша дөнья культурасына карата ихтирам тәрбияләү, аны өйрәнү теләге формалаштыру;
– үзлегеңнең белемеңне арттыру һәм үз-үзеңне тәрбияләү нигезендә, үз эшчәнлегеңне оештыра алу осталыгын формалаштыру;
– әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;
– әдәби әсәрләрдәге төрле тормыш ситуацияләренә һәм геройларның гамәлләренә гомумкешелек нормаларыннан чыгып бәя бирә белү.

Укытуның **метапредмет нәтиҗәләре**

Танып белү нәтиҗәләре:

– фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен табу, индуктив, дедуктив фикерли белү;
– иҗади һәм эзләнү характерындагы проблеманы билгеләү, аларны чишү өчен алгоритм төзи белү;

– объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгели белү;
– төп мәгълүматны аеру, укылган яки тыңланган мәгълүматның эчтәлегенә бәя бирә белү;
– тиешле мәгълүматны табу өчен, энциклопедия, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллана белү.

Регулятив нәтиҗәләр:

– уку хезмәтендә үзеңә максат куя, бурычларны билгели белү, ихтыяр көче, максатчанлык, активлык кебек сәләтләр формалашу;
– эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра, нәтиҗәле эш алымнарын таба белү;
– билгеләгән критерийларга таянып, эш сыйфатына бәя бирә белү;
– укудагы уңышларның, уңышсызлыкларның сәбәбен аңлый, анализлый белү.

Коммуникатив нәтиҗәләр:

– әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый, аңа туры килерлек җавап бирә белү;
– әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзи белү;
– аралашучанлык, хисслелек, эмпатия хисләре формалашу;
– парларда һәм күмәк эшли белү.

Укытуның **предмет нәтиҗәләре**

4 эшчәнлек төре һәр дәрестә оештырыла.

диалогик сөйләм:

–стандарт ситуацияләрдә сөйләмне башлый, дәвам итә, төгәлли белү;
– парлап яки күмәк сөйләшү барышында, үз фикереңне аңлата, раслый, дәлилли белү; ситуация аңлашылмаганда, сорау биреп ачыклый белү;
– риза булмау, үтенечне кире кага белү;
– бергә эшләргә тәкъдим итә белү.

монологик сөйләм:

– укыганның, ишеткәннең төп эчтәлеген җиткерә белү, үз мөнәсәбәтеңне белдерү;
– сораулар ярдәмендә, план буенча яисә мөстәкыйль рәвештә өйрәнгән текстны үз сүзләрең белән сөйли белү;
– текстны дәвам итеп, үзгәртеп сөйли белү;
– программада тәкъдим ителгән темалар буенча тиешле эзлеклелектә сөйли белү;
– төрле вакыйгалар, яңалыклар турында хәбәр итә белү;
– персонажларны тасвирлый белү.

тыңлап аңлау:

– сүзләрне, җөмләләрне тулысынча яки өлешчә тыңлап аңлау;
– сыйныфташларыңның сөйләмен тыңлап аңлый һәм аларга үз фикереңне аңлата, алар белән әңгәмә кора, әңгәмәдә катнаша белү;
– тәкъдим ителгән текстны тыңлап, эчтәлеге буенча сорау җөмләләр төзи, сорауларга җавап бирә белү;
– зур булмаган аутентив яки адаптацияләнгән әдәби әсәрләрдән өзекләрне, мәгълүмати характердагы текстларны, вакытлы матбугат язмаларын аңлап, эчтәлеге буенча фикереңне әйтә белү.

уку:

– татар теленең әйтелеш нормаларын саклап, сәнгатьле һәм аңлап укый белү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү;

– күрмә-символик мәгълүматлы, иллюстрацияле, таблицалы текстлар белән эшләү күнекмәләренә ия булу;
– текст укыганда, кирәкле мәгълүматны аерып алу, системага салу, чагыштыру, анализлау, гомумиләштерү, интерпретацияләү һәм үзгәртү кебек эшчәнлекләрне үзләштерү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү.

язу:

– өйрәнелгән темалар буенча актив кулланылышта булган сүзләрне дөрес яза белү;
– конкрет бер тема буенча хикәя төзеп яза белү;
– прагматик текстлар (рецептлар, белдерүләр, афиша һ.б.), эпистоляр жанр текстларын (шәхси һәм рәсми хатлар, котлаулар һ.б.) төзеп яза белү;
– үзеңне борчыган проблемага карата фикерләреңне язмача җиткерә белү;
– тәкъдим ителгән текстның эчтәлегенә нигезләнеп, аны үзгәртеп яки дәвам итеп яза белү.

9 нчы сыйныф.

Укытуның шәхескә кагылышлы нәтиҗәләре:

– укучыларда күпмилләтле җирлектә яшәүче халыкларга карата ихтирамлык, гражданлык бердәйлеге хисләре формалаштыру;
– туган җир, Ватан төшенчәләре, үз культураң аша дөнья культурасына карата ихтирам тәрбияләү, аны өйрәнү теләге формалаштыру;
– үзлегеңнең белемеңне арттыру һәм үз-үзеңне тәрбияләү нигезендә, үз эшчәнлегеңне оештыра алу осталыгын формалаштыру;
– әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;
– әдәби әсәрләрдәге төрле тормыш ситуацияләренә һәм геройларның гамәлләренә гомумкешелек нормаларыннан чыгып бәя бирә белү.

Укытуның **метапредмет нәтиҗәләре**

Төп белем бирү баскычында татар теле, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә, шулай ук, реаль тормышта туган проблемаларны хәл итү өчен кирәк булган универсаль уку гамәлләрен формалаштыруга хезмәт итә.

Танып белү нәтиҗәләре:

– фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен табу, индуктив, дедуктив фикерли белү;
– иҗади һәм эзләнү характерындагы проблеманы билгеләү, аларны чишү өчен алгоритм төзи белү;
– объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгели белү;
– төп мәгълүматны аеру, укылган яки тыңланган мәгълүматның эчтәлегенә бәя бирә белү;
– тиешле мәгълүматны табу өчен, энциклопедия, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллана белү.

Регулятив нәтиҗәләр:

– уку хезмәтендә үзеңә максат куя, бурычларны билгели белү, ихтыяр көче, максатчанлык, активлык кебек сәләтләр формалашу;
– эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра, нәтиҗәле эш алымнарын таба белү;
– билгеләгән критерийларга таянып, эш сыйфатына бәя бирә белү;
– укудагы уңышларның, уңышсызлыкларның сәбәбен аңлый, анализлый белү.

Коммуникатив нәтиҗәләр:

– әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый, аңа туры килерлек җавап бирә белү;
– әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзи белү;

– аралашучанлык, хислелек, эмпатия хисләре формалашу;
– парларда һәм күмәк эшли белү.

Укытуның **предмет нәтиҗәләре**

4 эшчәнлек төре һәр дәрестә оештырыла.

диалогик сөйләм:

–стандарт ситуацияләрдә сөйләмне башлый, дәвам итә, төгәлли белү;
– парлап яки күмәк сөйләшү барышында, үз фикереңне аңлата, раслый, дәлилли белү; ситуация аңлашылмаганда, сорау биреп ачыклый белү;
– риза булмау, үтенечне кире кага белү;
– бергә эшләргә тәкъдим итә белү.

монологик сөйләм:

– укыганның, ишеткәннең төп эчтәлеген җиткерә белү, үз мөнәсәбәтеңне белдерү;
– сораулар ярдәмендә, план буенча яисә мөстәкыйль рәвештә өйрәнгән текстны үз сүзләрең белән сөйли белү;
– текстны дәвам итеп, үзгәртеп сөйли белү;
– программада тәкъдим ителгән темалар буенча тиешле эзлеклелектә сөйли белү;
– төрле вакыйгалар, яңалыклар турында хәбәр итә белү;
– персонажларны тасвирлый белү.

тыңлап аңлау:

– сүзләрне, җөмләләрне тулысынча яки өлешчә тыңлап аңлау;
– сыйныфташларыңның сөйләмен тыңлап аңлый һәм аларга үз фикереңне аңлата, алар белән әңгәмә кора, әңгәмәдә катнаша белү;
– тәкъдим ителгән текстны тыңлап, эчтәлеге буенча сорау җөмләләр төзи, сорауларга җавап бирә белү;
– зур булмаган аутентив яки адаптацияләнгән әдәби әсәрләрдән өзекләрне, мәгълүмати характердагы текстларны, вакытлы матбугат язмаларын аңлап, эчтәлеге буенча фикереңне әйтә белү.

уку:

– татар теленең әйтелеш нормаларын саклап, сәнгатьле һәм аңлап укый белү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү;
– күрмә-символик мәгълүматлы, иллюстрацияле, таблицалы текстлар белән эшләү күнекмәләренә ия булу;
– текст укыганда, кирәкле мәгълүматны аерып алу, системага салу, чагыштыру, анализлау, гомумиләштерү, интерпретацияләү һәм үзгәртү кебек эшчәнлекләрне үзләштерү;
– текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү.

язу:

– өйрәнелгән темалар буенча актив кулланылышта булган сүзләрне дөрес яза белү;
– конкрет бер тема буенча хикәя төзеп яза белү;
– прагматик текстлар (рецептлар, белдерүләр, афиша һ.б.), эпистоляр жанр текстларын (шәхси һәм рәсми хатлар, котлаулар һ.б.) төзеп яза белү;
– үзеңне борчыган проблемага карата фикерләреңне язмача җиткерә белү;
– тәкъдим ителгән текстның эчтәлегенә нигезләнеп, аны үзгәртеп яки дәвам итеп яза белү.

Уку предметының эчтәлеге
5 нче сыйныф

Бүлек исеме	Эш программасы бүлегенең кыскача эчтәлеге	Сәгать саны
Мәктәп тормышы.	Уку хезмәте, дәресләр расписаниесе, өй эшен эшләү, дәрестә катнашу. Уку-язу әсбаплары, аларны тәртиптә тоту. Китапханәдә.	17
Мин – өйдәге эшләрдә булышчы.	Өйдәге эшләр. Хезмәт бүленеше. Киңәшләр. Без бергә эшлибез. Ашамлыклар һәм киемнәр кибетендә. Кешенең хезмәтенә бәя.	26
Минем дусларым, яшьтәшләрем.	Иң якын дус. Дусның характер сыйфатлары, мавыгулары. Дуслар белән бергә ял итү. Яшьтәшләрнең тышкы кыяфәте һәм эчке сыйфатлары. Яшьтәшләр белән аралашу кагыйдәләре. Туган көн. Кунакта. Яраткан ризыклар. Табын янында үз-үзеңне тоту кагыйдәләре.	26
Бәйрәмнәр.	Бәйрәм белән котлау. Кунакта. Яраткан ризыклар. Табын янында үз-үзеңне тоту кагыйдәләре.Туган көн. Милли ризыклар.	2
Табигать һәм без.	Дүрт аяклы дусларыбызның токымнары, кыяфәтләре, гадәтләре турында мәгълүмат бирү.	3
Спорт һәм сәламәтлек.	Сәламәт булу кагыйдәләре. Җәйге, кышкы спорт төрләре. Мәктәптә спорт ярышлары. Спорт белән шөгыльләнү.Табиптa	6
	Барлыгы:	70

Лингвистик белем- күнекмәләр.

Татар һәм рус телләре өчен уртак сүзләр. Татар сөйләм этикеты берәмлекләре.
Исем . Ялгызлык һәм уртаклык исемнәр. Исемнәрнең килеш белән төрләнеше. Исемнәрнең тартым категориясе. Исемнәргә кушымчалар ялгану тәртибе.
Сыйфат, аның дәрәҗәләре.
Боерык фигыль, аның берлек һәм күплек саны, барлык һәм юклык формасы.
Фигыль. Хәзерге, үткән заман хикәя фигыльләрнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
Инфинитив. Инфинитив+ модаль сүзләр (кирәк, тиеш, ярый һ.б.)
Сан. Микъдар, тәртип саннары.Сан+ исем төзелмәсе. Сәгать ничә? Сәгать ничәдә? сораулары.
Теркәгечләр.
Кереш сүзләр.
Бәйлек һәм бәйлек сүзләр.
Раслау һәи инкарь җөмләләр.

6 нчы сыйныф

Бүлек исеме	Эш программасы бүлегенең кыскача эчтәлеге	Сәгать саны
Мәктәп тормышы.	Уку хезмәте, дәресләр расписаниесе, өй эшен эшләү, дәрестә катнашу. Уку-язу әсбаплары, аларны тәртиптә тоту. Яхшы уку серләре.	16

	Китаплар дөньясы. Китапханәдә. Үз белемеңне күтәрү. Белем алу һәм тормышта үз урыныңны табу проблемасы	
Мин – өйдәге эшләрдә булышчы.	Өйдәге эшләрдә катнашу. Хезмәт бүленеше. Киңәшләр. Яхшы эш өчен мактау. Без бергә эшлибез. Әти-әниләргә, олыларга ярдәм итү.Ашамлыклар һәм киемнәр кибетендә. Кешенең хезмәтенә бәя.	14
Минем дусларым, яшьтәшләрем.	Иң якын дус. Дусның характер сыйфатлары, мавыгулары. Дуслар белән бергә ял итү. Дуслашу серләре. Яшьтәшләрнең тышкы кыяфәте һәм эчке сыйфатлары. Яшьтәшләр белән аралашу кагыйдәләре.	12
Туган җирем – Татарстан.	Татарстанның дәүләт символикасы, географик урыны, климаты, табигате. Татарстанда яшәүче милләтләр. Татарстанның башкаласы – Казан. Истәлекле урыннары. Татар сәнгатенең күренекле вәкилләре.	9
Табигать һәм без.	Татарстанның табигате. Ел фасыллары. Табигатьне саклау проблемалары. Үсемлекләр, кошлар дөньясы. Кеше һәм әйләнә-тирә мохит. Дүрт аяклы дусларыбыз.	5
Спорт һәм сәламәтлек.	Сәламәт булу кагыйдәләре. Җәйге, кышкы спорт төрләре. Мәктәптә спорт ярышлары. Спорт белән шөгыльләнү. Табипта. Светофор –минем дустым.	14
	Барлыгы:	70

Лингвистик белем- күнекмәләр.

Татар һәм рус телләре өчен уртак сүзләр.Синоним. Антоним. Сүз ясагыч кушымчалар. Сүз ясалу ысуллары (парлы, кушма, тезмә).Алынма сүзләр.
Исем. Исемнәрнең килеш белән төрләнеше. Исемнәрнең тартым категориясе. Тукайның+китабы конструкциясе.
Сыйфат. Ясалма сыйфатлар.
Рәвешләр.
Алмашлык.
Фигыль. Хәзерге, үткән, киләчәк заман хикәя фигыльләрнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
Инфинитив. Инфинитив+ ярата,тели)
Боерык фигыль.
Теләк фигыль. Теләк фигыльнең 1 нче зат берлек һәм күплек сан формалары. Теләкне (буласым килә) белдерә торган модаль мәгънәле фигыльләрнең сөйләмдә кулланылышы
Шарт фигыль.
Бәйлек сүзләр. Бәйлекләрнең исемнәрнең һәм алмашлыклар белән кулланылышы. Бәйлек сүзләрнең җөмләдә кулланылышы.
Теркәгечләр.
Кисәкчәләр. Кисәкчәләрнең дөрес язылышы, сөйләмдә кулланылышы
Боеруны һәм үтенечне белдерүче җөмләләр.

7 нче сыйныф

Бүлек исеме	**Эш программасы бүлегенең кыскача эчтәлеге**	**Сәгать саны**
Мәктәп тормышы	Уку хезмәте, дәресләр расписаниесе, өй эшен эшләү, дәрестә катнашу. Уку-язу әсбаплары, аларны тәртиптә	23

	тоту. Яхшы уку серләре. Китаплар дөньясы. Китапханәдә. Үз белемеңне күтәрү. Белем алу һәм тормышта үз урыныңны табу проблемасы.	
Ял итү.	Буш вакыт: файдалы, файдасыз үткәрү. Компьютерга бәйлелек. Виртуаль аралашуның төрле ысуллары. Яраткан шөгыль. Ял көннәре. Ял итү урыннары (кино,театр, парк, кафэ һ.б.) Караган фильм, андагы геройлар. Музыка һәм сынлы сәнгать, театр һәм кино белән кызыксыну. Сәяхәт итү.	18
Өлкәннәр һәм без.	Өлкәннәр һәм кечкенәләрнең гаиләдә үзара мөнәсәбәтләре. Өлкәннәрне хөрмәтләү. Рөхсәт сорау.	20
Туган җирем – Татарстан.	Татарстанның дәүләт символикасы, географик урыны, климаты, табигате. Татарстанда яшәүче милләтләр. Татарстанның башкаласы – Казан. Истәлекле урыннары. Татар сәнгатенең күренекле вәкилләре. Татарстанның Бөек Ватан сугышы вакытында җиңүгә керткән өлеше.	9
	Барлыгы:	70

Лингвистик белем- күнекмәләр.

Татар сөйләм этикеты берәмлекләре. Сүз ясагыч кушымчалар.Синоним. Омоним.Кереш сүзләр. Клишелар (мөрәҗәгать, теләк белдерү,тәкъдим итү(ясау), кире кагу, гафу үтенү, риза булу, ризасызлык белдерү, канәгатьлекне, канәгатьсезлекне белдерү, рәхмәтле булу һәм хөрмәтләү)
Исем. Исемнәрнең килеш белән төрләнеше. Исемнәрнең тартым категориясе. Тукайның+китабы конструкциясе. Исемнәргә кушымчалар ялгану тәртибе.
Фигыль. Хәзерге, үткән, киләчәк заман хикәя фигыльләрнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
Инфинитив. Инфинитив+ ярата,тели)
Боерык фигыль. Боерык фигыльнең юклык формасы. Боерык фигыльләрдә басым үзенчәлеге.
Теләк фигыль.
Хәл фигыль.
Сыйфат фигыль.
Исем фигыль. Исем фигыльнең барлык һәм юклык формасының кулланылышы.
Боерык фигыль.
Рәвеш. Саф, охшату-чагыштыру, күләм-чама, вакыт, урын, сәбәп рәвешләре.
Алмашлык. Зат, күрсәтү, сорау, билгеләү, билгесезлек, юклык, тартым алмашлыклары.
Бәйлек.
Кисәкчәләр, аларның дөрес язылышы һәм сөйләмдә кулланылышы
Теркәгеч.Җыючы, каршы куючы, ияртүче теркәгечләр.
Татар җөмләсендә сүз тәртибе. Гади фигыль хәбәрле, исем хәбәрле, тезмә фигыль хәбәрле җөмләләр. Тиңдәш кисәкле җөмләләр.
Ия белән хәбәр арасында сызык.

8 нче сыйныф

Бүлек исеме	**Эш программасы бүлегенең кыскача эчтәлеге**	**Сәгать саны**
Мәктәп тормышы.	Уку хезмәте, дәресләр расписаниесе, өй эшен эшләү, дәрестә катнашу. Уку-язу әсбаплары, аларны тәртиптә	20

	тоту. Яхшы уку серләре.Интернет. Китаплар дөньясы. Китапханәдә. Үз белемеңне күтәрү. Белем алу һәм тормышта үз урыныңны табу проблемасы	
Минем дусларым, яшьтәшләрем.	Иң якын дус. Чын дуслык. Дусның характер сыйфатлары, мавыгулары. Дуслар белән бергә ял итү. Дуслашу серләре. Яшьтәшләрнең тышкы кыяфәте һәм эчке сыйфатлары. Яшьтәшләр белән аралашу кагыйдәләре. Яшүсмерләрнең мөнәсәбәтендә алдашу, ялганлашу. Яшүсмерләрнең файдалы хезмәттә катнашуы.	18
Табигать һәм без.	Татарстанның табигате. Ел фасыллары. Табигатьне саклау, экология проблемалары. Үсемлекләр, кошлар дөньясы. Дүрт аяклы дусларыбыз.	9
Туган җирем – Татарстан	Татарстанның дәүләт символикасы, географик урыны, климаты, табигате. Татарстанда яшәүче милләтләр. Татарстанның башкаласы – Казан. Истәлекле урыннары. Татар сәнгатенең күренекле вәкилләре.	23
	Барлыгы:	70

Лингвистик белем- күнекмәләр.

Алынма сүзләр. Күп мәгънәле сүзләр.
Исем. Исемнәрнең килеш белән төрләнеше. Исемнәрнең тартым категориясе. Тукайның+китабы конструкциясе.
Сыйфат, аның дәрәҗәләре.Ясалма сыйфатлар.
Сан.
Фигыль. Хәзерге, үткән, киләчәк заман хикәя фигыльләрнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
Инфинитив. Инфинитив+ ярата,тели)
Аналитик фигыльләр: процессның башлануын, дәвам итүен, тәмамлануын (укый башлады, укып тора, укып бетерде), теләкне (барасым килә) белдерә торган модаль мәгънәле фигыльләр.
Хәл фигыль.
Шарт фигыль. Шарт фигыльнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
Исем фигыль.
Кисәкчә.
Бәйлек сүзләр. Бәйлек һәм бәйлек сүзләрнең җөмләдә кулланылышы.
Җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре.
Ия белән хәбәр арасында сызык.

9 нчы сыйныф

Бүлек исеме	**Эш программасы бүлегенең кыскача эчтәлеге**	**Сәгать саны**
Туган җирем –	Татарстанның дәүләт символикасы, географик урыны, климаты, табигате. Татарстанда яшәүче милләтләр.	42

Татарстан.	Татарстанда яшәүче халык. Татарстанның башкаласы – Казан. Истәлекле урыннары. Шәһәрдә һәм авылда яшәү.Транспорт. Республиканың казанышлары.Татар халкының мәдәнияты һәм сәнгате.Татар сәнгатенең күренекле вәкилләре. Татарстанның Бөек Ватан сугышы вакытында җиңүгә керткән өлеше.	
Һөнәр сайлау.	Һөнәр сайлау проблемасы. Хезмәт базарындагы ихтыяҗ. Яшүсмерләрнең эшкә урнашуы. Үзең яшәгән төбәктәге колледжлар, техникумнар, аларда әзерләнә торган һөнәрләр.	18
Спорт һәм сәламәтлек.	Сәламәт булу кагыйдәләре. Җәйге, кышкы спорт төрләре. Спорт һәм ял. Яраткан спорт төре. Танылган татар спортчылары. Халыкара спорты. Заманча спорт бианалары. Мәктәптә спорт ярышлары. Спорт белән шөгыльләнү. Зарарлы гадәтләр. Табипта.	8
	Барлыгы:	68

Лингвистик белем- күнекмәләр.

Клишелар (риза булмау, фикерне кире кагу, риза булу, килешү, тәкъдим итү).
Сүз ясалышы ысуллары: парлы, кушма һәм тезмә сүзләр.
Исем.
Сыйфат, аның дәрәҗәләре. Ясалма сыйфатлар.
Сан.
Фигыль. Хәзерге, үткән, киләчәк заман хикәя фигыльләрнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
Инфинитив.
Хәл фигыль.
Шарт фигыль. Шарт фигыльнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
Исем фигыль.
Кисәкчә.
Теркәгечләр.
Җөмләнең төп коммуникатив төрләре: хикәя, сорау, боеру җөмләләр.
Раслау һәм инкарь җөмләләр.
Гади фигыль хәбәрле (Мин татарча беләм), исем хәбәрле (Безнең гаиләбез тату) һәм тезмә фигыль хәбәрле (Мин укырга яратам) гади җөмлә.
Тезмә кушма җөмлә.
Иярчен кушма җөмләләрнең киң кулланылышта йөргән аналитик һәм синтетик төрләре: вакыт, урын, максат, сәбәп, шарт җөмләләр.
Тиңдәш кисәкле җөмләләр.